

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

(Представлено к.е.н., доцент Степура М.О.)

За результатами проведеного дослідження обґрунтовано підходи до визначення поняття розрахунку з покупцями та замовниками. Визначено порядок здійснення розрахунків.

Ключові слова: *покупці, замовники, розрахунки, дебіторська заборгованість..*

Актуальність дослідження. Дотримуючись певних правил при здійсненні розрахунків з покупцями і замовниками, підприємство тим самим дає можливість нормалізувати свій фінансовий стан. Адже вчасно отримані кошти від покупців та інших дебіторів – це запорука наявності розрахункових засобів, а отже можливість розширювати виробництво. В сучасних умовах господарювання дебіторська заборгованість є одним з найбільших негативних явищ в економіці України. Велика сума заборгованості, яка існує між українськими підприємствами, призводить до сумнівно відомої кризи неплатежів. Криза неплатежів призводить до гальмування розвитку ринків, на яких працюють підприємства (внаслідок недоотримання грошових коштів, які б підприємства могли вкласти у свій подальший розвиток), платіжна криза є значною проблемою у національній економіці в цілому. Дебіторська заборгованість як економічне явище виникає у часовому проміжку між першою та другою подіями. Лише належна організація обліку дебіторської заборгованості, зокрема розрахунків з покупцями і замовниками, сприяє ефективному її погашенню.

Стан вивчення проблеми. Проблемам обліку, аналізу та контролю розрахунків з покупцями та замовниками присвячені праці вітчизняних вчених-економістів, а саме: М. Д. Білика, І. О. Бланка, Т. А. Бутинця, В. В. Сопка, С. Ф. Голова, З. В. Гуцайлюка, В. П. Завгороднього, О. Д. Заруби, В. В. Ковальова, О. І. Кобилянської, В. М. Костюченка, Л. О. Лігоненка, Н. М. Малюги, Н. П. Матициної, Р. І. Назарбаєвої, Л. В. Нападовської та російських вчених, таких як С. Д. Батехін, А. А. Мазаракі, Г. В. Савицька, Я. В. Соколов, А. П. Шаповалов та інших.

На даний час облік дебіторської заборгованості, в тому числі розрахунків з покупцями і замовниками, в складі оборотних активів має багато недоліків:

- відсутність чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів дебіторської заборгованості у загальній їх структурі. Крім цього співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості на різних підприємствах однієї галузі буває неоднаковим, що не дозволяє встановити балансування між ними;

- вивчення обліку сумнівних боргів, зокрема резерву на їх покриття з метою зближення бухгалтерського та податкового обліку;

- потреба змін у будові реєстрів аналітичного і синтетичного обліку дебіторської заборгованості. Сьогодні облік дебіторської та кредиторської заборгованостей ведеться в одному реєстрі – Журнали №3.

- проблеми, пов'язані з управлінням дебіторською заборгованістю.

Для прийняття управлінських рішень важливе значення має повнота і об'єктивність інформації, пов'язаної з дебіторською заборгованістю. Вирішення багатьох проблемних питань дозволить значно вдосконалити організацію та методику обліку розрахунків з дебіторами.

Метою статті є на підставі систематизації теоретичних положень бухгалтерського обліку та аналізу фактичного стану обліково-аналітичного процесу на підприємстві обґрунтувати пропозиції щодо вдосконалення обліку та контролю розрахунків з покупцями і замовниками.

Викладення основного матеріалу. У процесі господарської діяльності підприємства, виробляючи готову продукцію, реалізують її заготівельним організаціям, іншим покупцям і замовникам. Водночас мають місце розрахунки з фізичними особами при видачі готівки під звіт, по нестачах цінностей, одержаних позиках та ін. Несвоєчасне одержання грошових коштів за реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги), неповернення невикористаних підзвітних сум тощо призводить до труднощів у веденні господарства. Особливо це відчутно в умовах інфляції. Кошти, які тимчасово знаходяться за межами підприємства, працюють на стороні, знецінюються і при простроченні можуть не повернутися на підприємство. З метою контролю та підтвердження сум заборгованості проводять інвентаризацію розрахунків. При інвентаризації підприємства кредитори повинні передати окремим дебіторам відомості про стан заборгованості. Дебітори зобов'язані протягом десяти днів від дня одержання виписок підтвердити суму заборгованості або ж заявити свої заперечення. Тому у бухгалтерському обліку підприємств обліку дебіторської заборгованості приділяється багато уваги. Від оперативності й правильності поданої інформації про стан дебіторської заборгованості залежить своєчасність вжиття заходів щодо її погашення і відображення у фінансовій звітності підприємства за звітний період [1].

У балансі поточна дебіторська заборгованість поділяється на заборгованість покупців і замовників та іншу поточну дебіторську заборгованість.

Покупці – це фізичні або юридичні особи, які купують товари (роботи, послуги).

Замовники – це учасники договору, на підставі замовлення яких виготовляється конкретна продукція, надаються послуги, виконуються роботи іншим учасником договору.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Норми П(С)БО 10 застосовуються всіма підприємствами, крім бюджетних установ. Керуватися зазначеним Положенням слід з урахуванням правил, встановлених іншими П(С)БО.

Дебітори — юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів. Дебіторська заборгованість — це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума. Майбутня економічна вигода від дебіторської заборгованості полягає в тому, що в результаті її погашення в майбутньому відбудеться пряме

надходження грошових коштів або отримання грошей на банківський рахунок від здійснення факторингової операції. Факторинг — вид фінансово-комерційних послуг, суть яких полягає у придбанні банками та іншими фінансовими організаціями боргів підприємств (зобов'язань з оплати поставлених товарів і виконаних робіт або послуг).

Дебіторська заборгованість може бути погашена шляхом непрямого надходження грошових коштів, наприклад отримання активів за допомогою бартерних операцій, отримання дивідендів акціями інших підприємств.

Умовою достовірної оцінки дебіторської заборгованості є договір, у якому конкретно визначено ціну за одиницю відвантаженої продукції, а також відвантажувальні документи, що підтверджують факт отримання покупцем певної кількості продукції за договірною ціною на зафіксовану суму. Якщо дебіторська заборгованість виникла внаслідок виконання робіт або надання послуг, підставою для її оцінки служать також договори підряду, акти приймання-здачі виконаних робіт і послуг. Відвантажені товари, виконані роботи і послуги можуть бути оплачені векселями, які до їх погашення також облічуються в сумі дебіторської заборгованості. Достовірність оцінки дебіторської заборгованості підтверджується сумою належно оформлених векселів, а також умовами договорів купівлі-продажу або підряду.

Єдиного підходу до визначення поняття «дебіторська заборгованість» та категорій пов'язаних з нею не існує, як у літературних так і періодичних виданнях. Більшість вчених під дебіторською заборгованістю розуміють суму заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Вона також може виникати при розрахунках з постачальниками і підрядчиками, по авансах, з покупцями і замовниками, по претензіях, по оплаті праці, з підзвітними особами, по відшкодуванню матеріальних збитків, з робітниками і службовцями по інших операціях.

В загальному перелік випадків за яких виникає дебіторська заборгованість наступний:

- комерційне кредитування постачальником покупця, тобто при відстрочці платежу;
- невчасна оплата, розтрата, розкрадання;
- поставка недоброякісної або некомплектної продукції;
- інші випадки.

Дебіторська заборгованість спричиняє вилучення коштів з обороту підприємств, що негативно позначається на їх фінансовому стані, а несвочасна оплата боргів і зобов'язань веде до залучення в оборот коштів, які належать іншим підприємствам.

Розрахункові операції здійснюються відповідно до законодавства України у порядку, встановленому Національним банком України.

Облік розрахунків з покупцями і замовниками може здійснюватись як готівкою так і безготівковими формами.

Готівкові розрахунки підприємств та підприємств між собою, а також із громадянами можуть здійснюватись як за рахунок коштів, отриманих із кас банків, так і за рахунок виручки, отриманої від реалізації товарів, робіт чи послуг.

Вибір форм безготівкових розрахунків передбачає визначення критеріїв їх

ефективності як основних важелів управління організаційною структурою безготівкового платіжного обороту [2].

Відповідно до видів платіжних інструментів і порядку їх обороту розрізняють кілька форм безготівкових розрахунків: платіжними вимогами; платіжними дорученнями; платіжними вимогами-дорученнями; чеками; за акредитивами; інкасовими дорученнями; векселями.

Висновки. Розглянувши певний обсяг літературних джерел, можна зробити висновок, що поняття "дебіторська заборгованість" складається з двох частин: «дебітор» та «заборгованість». Дебітор – це фізична чи юридична особа, яка заборгувала підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів. Заборгованість - це грошові суми, які підлягають сплаті, але ще не сплачені.

Дебіторська заборгованість може виникати в результаті здійснення розрахунків, що по своїй економічній суті діляться на:

- розрахунки по товарним операціям;
- розрахунки по фінансовим операціям;
- розрахунки з працюючими.

Список використаної літератури:

1. Андреева Г.І. Роль аналізу поточної дебіторської заборгованості при оцінці обґрунтованості управлінських рішень / Г.І. Андреева // Матеріали конференції: Научная мысль информационного века- 2014. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm

2. Пушкарь І.В. Проблемні аспекти обліку розрахунків з покупцями та замовниками / Пушкарь І.В., Салогуб Н.О. // Матеріали конференції: Ключевые проблемы современной науки – 2014. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm

References.

1. Andreeva G. I. Rol analizu potочноyi debitors`koyi zaborgovanosti pryocinci obgruntovanosti upravlinskyykh rishen. Role analysis of current receivables in evaluating the reasonableness of management decisions [Conference materials: Nauchnaya Thought is information veka].-2014. - Available at: : http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm

2. Pushkar I.V. Problemnii aspekty obliku rozrakhunkiv z pokupcyamy ta zamovnykamy. Problematic aspects of accounting settlements with buyers and customers/ I.V.Pushkar , N.O. Salohub. [Conference materials: Key Problems of Modern Science] – 2014. . - Available at: http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm

ТИМОЩУК Наталія Юріївна – магістр Житомирського національного агроекологічного університету, спеціальність «Облік і оподаткування».

Наукові інтереси: обліково-аналітичне забезпечення управління відносинами з покупцями і замовниками